

stroške. Tu je potrdilo zavarovanja ... V redu ... Vse bo v redu ... na juriš, na bolno družbo, psihiatri spreminjamo svet ... Aha ... ta roka bo kovala svet ... (*Gre*)

(*Domači se gledajo. Iz kopalnice pride Melanija. Gre k telefonu. Vrti*)

MELANIJA: 214-111. Mestno gledališče? Halo ... (še enkrat zavrti) Mestno gledališče ... Kje pa hodite, vratar! Kje ... zdaj bomo začeli drugače ... bomo zdravili bolno družbo ... Dajte mi umetniškega vodjo ... Halo, ste vi tisti Partljič ... Ja, jaz tudi pišem ... Imam komedijo ... psihodramo ... imam tudi že naslov PESNIKOVA ŽENA PRIHAJA ... Ja, lahko prinesem ... Samo, da ne bo režiral Mile Korun ... to izrecno prepovedujem ... on potvarja avtorje ... Halo, halo, halo, halo ...

Tema in konec

Tod je dišala akacija

Ruža Tremški-
Gradišnik

SPOMIN

V razkosanih sanjah stokaš,
straši te bridkost v očeh
in kri na tujčevem obrazu.

Ko z nezbujenim pogumom
tavaš med hišami,
te val tesnobe sili,
da zahlipaš v mestu,
ki ga obsojajo razglasi smrti
neznancev, obešenih in ustreljenih.

Prestrašen blodiš.
Mehka reka te začudena umije.

Lačen blodiš.
Živa meja te trdno objame.

Žejen blodiš.
Zaman iščeš božjo studenčnico.

Ne boš našel studenca,
da bi ti odzvanjal
kakor prej.

Padeš.

Svit.
V svitu doblodiš do glasov.

Pogum se zdrami.

STISKA Tod je dišala akacija.

Vržeš se na tla:
Temne mlake kisle vode
so zalile vse prihode
in odhode,
ločje in travo.
Vidiš,
voda kaže trebuhe rib,
obrača polžje hiše,
melje gnilobo
v slepem času gluhega dneva.

Ni brvi čez.

Obrneš glavo,
mogočen rjav gozd
v maju miruje.
Ni božjega vetra,
ni petja ptic:

ne pridejo nemirne mravlje
 ne iztegnjene roke.
 Ugasnilo je vse zeleno,
 umrl je travnik.
 Kje so hiše, kje ljudje,
 ni otrok v kraju,
 prej polnem rumenega cvetja
 v takem času.

Groza te vsrkava.

Vsa krutost privablja
 zadnji dih:
 Zaletavaš se v spomine.

ČRNI KAMEN Ni skrivnosti v tem času.

So samo stare zlohotnosti,
 spremenjene v črn kamen,
 ki cveti v sedanjost,
 da vse je jasno očem iz noči,
 ob rjavih listih bolečine,
 neustvarjenih znova
 iz srca izmučene zemlje.

So samo zatrte steze
 k umrli glasbi
 na drugih obrežjih,
 obrasle z osatom
 iz strahotnega vrta porazov
 minulega časa.

Ni skrivnosti, kamnita roža,
 v trdi neminljivosti
 krute zle misli.
 Samo tu in tam
 do začaranje poti
 vidne zaznave
 zablodi svetleče zrnce drugačnosti.

ZENICE
IN SLIKA

Prihajanje po stezi
osupi dozorelo žito,
v zenicah trepeče
rdeče cvetje detelje.

Mirna reka.

Oči belih podob na njivah
jo včasih poiščejo.

Ob njej zeleni lan poljublja
smeš razigranih otrok.

Kmalu jih bo srečal
v njenem rokavu.

Ta hip pa na pašniku

izročajo žerjavici

bledo koruzo,

da dehti k vinogradom

na griču.

Bori in hrastovi gozdovi

šelestijo bratstvo za njimi.

Tam, kjer čredo na paši

izzivajo dišeči travniki,

vznemirjajo klici

rimljansko cesto

vseh vojščakov

v panonskem kraju.

Jablane ob njej se priklanjajo

rožnim vrtovom z belimi hišami

pred nasadi sliv.

Kjer je na cvetju največ čebel,

čakata draga starša

na sliki spomina.

PEČAT

Vojna je pohabila vas,
pokropila jo je in posula
tudi s tujimi grobovi.

Potem so iz svežih brazd

vzklila nova znamenja,

in na osojnih pegah

je pozaba samoto pokopala.
 Po starih spominih jutra
 razpoznaváš mlade ljudi.
 Golobice spet nemoteno gnezdiijo
 in krotki glasovi grlic
 preletajo skrbno zasejane njive.

Odideš.
 Čuden čas se lepi nate.
 Čakaš besedo, objame te molk.
 Iztegneš roko, pogled jo rani.
 Molčiš.

V tebi pršijo zelene iskre –
 pogledi, obrazi, podobe –
 in žuborijo tokovi rojenih.
 Postaneš ujetnik šilastih gora
 in novi pripadnik te zelene krogle.

Pa vendar,
 sled vonja po sončni prsti v tebi
 vselej čuti rast pomladnih trav
 v svitu oddaljenih juter.

BLIŽINA
 JE PEPEL
 GLASU

Selivke se ne ustavljajo,
 v obupnih krogih preletajo tesnobo.
 Gore pomladnih oblakov
 jadrajo drugam – brez sporočila.
 Odmevi meljejo zamolkle klice.

Nad ranjeno hišo se nagiblje jablana –
 rjasto deblo z bledikastimi cvetovi.
 Obsojeni sadeži na zamrlem listju:
 prepereli upi.

Zbirajo se svatje brez godbe.
 Med njimi mrtveci poslušajo nepravi smeh,
 gledajo blede otroke s skelečim okostjem
 in dihajo utrinke minljivosti.
 Bližina je pepel glasu.

ZLATA NIT

Znenada se oglasi pozabljeno drevo,
udarja s svetlobo, muči z daljavo,
trosi milost mladih molitev
na hrapavo rano diha.

Obstaneš.

Zgane se zlata nit mehkobe,
spletena iz pomladnih sanj.
Čista usta rose v plamenečem jutru.
In iščeš zid obtolčene trpkosti
med gosto travo v dolini kresnic.

Obraz kamna skriva vzdane rubine;
petje ptic pred večerom jih sluti onemele,
ob razpokah lesketave,
darovane bogu brez oči v rezkem času.

Roka greje hladni ogenj molka.
Potem se vračaš
k drobnim klicem klicev.

MEDVOJNA NOČ

V prateho zavesti dihne
rahel odmev tuje samote.
Rdeče-črna znamenja
vrtinčasto padajo vate.

Blisk švigne, izgine,
razklana noč trepeta.
Kristalni zven se širi
in spušča
v votlo odtekanje teme.

Nekje daleč skelijo žile.
Drget se izgublja, kri valovi:
vzpenjaš se k sebi.

Ni te obiskala božajoča misel
dragega bitja v tej trdi noči.

Krotka celota je ranjena.
 Vznemirjena duša,
 v tej strmi minuti
 so črne roke
 zasegle
 tvojo ljubezen.

Janko
Kos

Slovenska literatura po modernizmu

II

Misel o tem, da je slovenska literatura osemdesetih let in okoli leta 1990 literatura »po modernizmu«, ima po vsem tem vsaj ta pomen, da je v nji prevlada modernizma že mimo, da pa ta literatura seveda ni povprek in počez postmodernistična. Zelo mogoče je seveda, da ima v nji postmodernizem tisti osrednji, za celotno sestavo novega literarnorazvojnega obdobja ključni pomen, ki prav s tem postavlja to obdobje kot zares novo. Toda ta možnost ne more biti izhodišče v premislek o tej literaturi, ampak kvečjemu njegov rezultat. Prav zato se zdi veliko bolje govoriti o literaturi »po modernizmu« kot pa o postmodernističnem obdobju slovenske literature.

S tem je samo še razvidnejša nujnost govora o tem, kakšno vlogo ima postmodernizem v njenem razvoju, kakšen delež mu pripada, kateri avtorji in dela spadajo v njegovo območje in kakšni so njihovi literarni dosežki. Že pri opisovanju deleža, ki v sodobni slovenski literaturi gre modernizmu, se je pokazalo, da ponekod ostaja odprto, kaj je v nji še modernistično, kaj pa morda postmodernistično, kar seveda pomeni, da tudi modernizma po 1975 ali vsaj 1980 ni več mogoče trdno presojati, ne da bi že vedeli, kakšni so morebitni postmodernistični tokovi, ki vdirajo po splošnem prepričanju že nekaj časa v slovenski literarni prostor. Težava je samo v tem, da ne v svetu ne na Slovenskem še ni na razpolago nedvomna vednost o tem, kaj je bistveno za postmodernizem in po katerih znamenjih ga lahko prepoznamo že na prvi pogled; da si moramo za takšno vednost čimbolj prizadevati, se razume samo po sebi, vendar pa je videti, kot da je za zdaj vsekakor nikjer še ni.¹

¹ S tem ni zanikano, da je literatura o postmodernizmu po svetu in že tudi pri nas tako številna, da postaja že kar nepregledna. Toda njeno glavnino sestavljajo še zmeraj pretežno publicistični, programski, kritični ali apologetski spisi, ki postmodernistično problematiko večinoma bolj komplicirajo, kot pojasnjujejo. Pač pa obstaja že nekaj strogo znanstvenih analiz postmodernistične literature, zlasti v krogu nizozemske komparativistike, o katerih bo v tem razpravljanju še govor, vendar pa za zdaj še niso v središču pozornosti tistih, ki se želijo ukvarjati s postmodernizmom.